

Anmeldelser

Se på fugle

Peder Jacobsen & Leif Schack-Nielsen (red.). 256 sider, talrige fotos, tegninger og figurer, indb. Gads forlag i samarbejde med Dansk Ornitologisk Forening, København, 1987. Pris kr. 248.

Jeg ser på fugle

Robert T. Andersen, Jan Eriksen & Poul Svendsen. 160 sider, talrige fotos, figurer og tabeller, indb. Politikens forlag, København, 1987. Pris kr. 148.

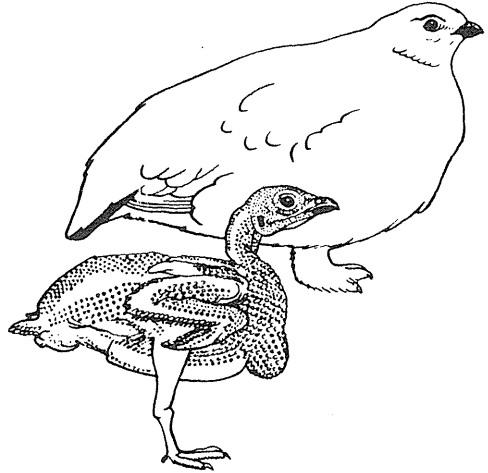
I 1959 udgav Politikens forlag klassikeren »Jeg ser på Fugle«. Den blev igangsætter og inspirator for en hel generation af ornitologer – både amatører og professionelle. Den er nu blevet afløst af to bøger (hvilket resourcespild!), der vel begge prætenderer at afløse forgængerens. Anmelderen fik dog lyst til først at blade lidt i den kære gamle gulnede original for at se, om den nu også var så håbløst forældet. Ganske vist lever fotos, tegninger og lay-out ikke op til tidens krav om farvelade, lækkert papir, rap lay-out og letfordøjelige kalorier, men teksten er såmænd stadig ikke så ringe.

Men nu ligger afløserne her og skal anmeldes – på hvad? Først må man spørge, hvem de egentlig henvender sig til. I »Jeg ser på Fugle« hedder det, at bogen er »en introduktion til den, der er blevet interesseret i fugle og ønsker større viden på området, men at den næppe er udtømmende for den mere erfarne fuglekikker«. Det er jo klar tale.

»Se på Fugle« siger i forordet blot, at den henvender sig til den »fugleinteresserede« – og så ikke mere.

Denne upræcise målgruppe præger i en vis grad bogen. Der er fremragende kapitler om fuglenes systematik og bygning, som resumerer viden, det ellers er vanskeligt at få overblik over. Men en begynder vil nok ikke kaste sig over det med størst begærlighed. Derimod er afsnittene om fuglenes ynglebiologi, adfærd og økologi nok gode appetitvækkere for begynderen, men ikke tilstrækkelige for den lidt mere erfarne. Ser man på et af de afsnit, der især burde være en hjælp til den nystartede fuglekikker – afsnittet om fuglebestemmelse i felten – virker eksemplerne ikke for velvalgte. Hvidbrystet og Stor Præstekrave afbildes som voksne, men mon ikke ungerne er de værste. Svaleklire og Tinksmed beskrives, men ikke et ord om stemmerne. Desuden kunne Meltoftes afsnit om aldersangivelser på side 220-1 være anbragt sammen med suledragterne på side 17, så forvirringen her var blevet mindre.

Til de praktiske ting hører nogle råd om brug af kikkert. Og der er en virkelig god vejledning for den, der

vil i gang med stemmeoptagelser. Men jeg føler mig ikke særlig hjulpet af kapitlet om fotografering.

Jeg vil ikke håbe nogle følger rådet om, at man i private skove under 5 ha må færdes på veje og stier døgnet rundt. I så fald må man være forberedt på at få en vred ejer på nakken. Det havde nok også været rimeligt at gøre opmærksom på, at mange udyrkede områder er lukket for offentlig færdsel i det mindste på visse tidspunkter – af hensyn til fuglene!

Afsnittet »Lav selv fuglestudier« på kun 6 sider burde efter anmelderens opfattelse have været bogens centrale afsnit – en stimulator for den nysgerrige og ivrige amatør. Men det er selvfølgelig et pladsproblem, når bogen skal dække så bredt som fra ornitologiens historie til plantning af eksotiske buske og træer i den »fuglevenlige« have.

De fleste af mine indvendinger kan nok henføres til en noget slap redaktion. Det må også være grunden til, at kortet side 238 kun viser EF-fuglebeskyttelsesområderne nord for Limfjorden. Men når alt det negative er nævnt, skal det dog ikke glemmes, at der er mange læseværdige og fremragende afsnit. Og det er en smuk bog, hvor ca 30% af pladsen er brugt på billeder, de fleste smukke og illustrative. – Men jeg tror ikke det er bogEN for begynderen.

I »Jeg ser på Fugle« er målgruppen klart markeret, og tekstens indhold og sværhedsgrad rammer rimelig godt begynderen. Umiddelbart virker bogen kedeligere. Fotografiene er lidt gumpetunge og tegningerne elendige. Bogen indeholder stort set samme emner som »Se på Fugle«, men beskrevet kortere. Teksten virker mere leksikal, måske en følge af, at de få forfattere ikke har kunnet dække hele feltet med samme per-

sonlige gejst. Der er fine afsnit om fugletræk, herunder nyttige tabeller over fuglenes forekomststider, om ringmærkning, optælling af fugle og om hvor man kan se på fugle. Afsnittet om trusler er klart og overskueligt. Det samme gælder fredning, reservater (selvom der i farten er mistet 100 EF-fuglebeskyttelsesområder) og færdsel i naturen.

Afsnittene om systematik, bygning, adfærd og tilpasning er klart de svageste, og da de står først i bogen kan de måske bremse læseren.

Min alvorligste anke er dog også for denne bog, at man lader amatørerne i stikken m.h.t. inspiration til selv at gå ud i naturen og lave undersøgelser. Der mangler eksempler, ideer og opmuntring til at kaste sig ud i sådanne opgaver. Og trøst til den, der brækker nakken på sit første ambitiøse projekt. Det er min opfattelse, at »ornitopædagogikken« forsømmes stærkt og er blevet det i de sidste 15-20 år. Det vil hævne sig. DOF og fugle- og naturbeskyttelsen har brug for mange vidende og engagerede amatører med en høj faglig standard. Det er det, der har gjort DOF til en indflydelsesrig organisation. Vi ser på fugle, fordi vi ikke kan lade være, men vi beskytter naturen via en amatørskare, der er fagligt velfunderet og kreativ. Det havde været dejligt, om de to foreliggende bøger havde satset endnu mere på at udvide denne gruppe.

Selvom jeg har haft nogle kritiske ord til de to bøger, vil jeg dog godt slutte med at anbefale dem begge. Den gamle gulnede fra 1959 er ikke til at få fat i mere, og der er trods alt sket noget i de mellemliggende år. Hvis ikke man har råd til dem begge, så lad pengepung og smag bestemme. »Jeg ser på Fugle« er et godt køb til begynderen. »Se på Fugle« har gode afsnit for de lidt mere erfarne – og vil give æstetikere mere!

Pelle Andersen-Harild

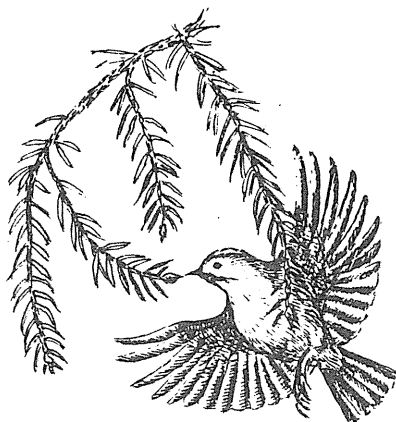
Fuglekongen – vår minste fugl

Svein Haftorn. 181 sider, 72 fotos, tegninger og figurer, indb. NKS-Forlaget 1986. Pris N.kr. 238.

Haftorn er norsk fugleveteran. Med sin bog *Fuglekongen* har han virkelig gjort en drøm fra 1940'erne: et fordybet studium af Europas mindste fugl – længde 9 cm, vægt 5-6 g. Og bogen er blevet en perle. Let at læse (det er ikke nynorsk!), omfattende uden at være tung, rig på viden om en fugl, vi her i Danmark ikke vidste ret meget om – før. Litteraturlisten på over fem sider har, ikke tilfældigt, kun fem danske referencer.

Bogens hovedvægt er lagt på forplantningen (83 s.), men Haftorn kommer godt rundt om andre sider af Fuglekongens liv: fødesøgning, føde, truepositioner, akrobatflugt, sang, forholdet til prædatorer, livslængde, ynglebestand (yngletæthed, bestandssvingninger m.m.) samt Fuglekongens dilemma: standfugl eller trækfugl?

I afsnittet om fødesøgningen, som primært sker i graner, drøftes, hvorfor Fuglekongen ikke oftere søger næring i birketræer. En teori om, at Fuglekongen skulle være dårligt egnet til jagt her p.g.a. birkens

grenstruktur, afvises, ligesom Haftorn stiller sig tvivlende overfor tesen om Fuglekongens dårlige afstandssyn, som skulle hindre den i at jage smådyr på fluesnappermaner (som jo f.eks. Løvsangeren anvender i birketræer). Haftorn påpeger, at Fuglekongen også undgår andre løvtræer med andre grenstrukturer, og at han i maj-juni ofte har set Fuglekonger fouragere ivrigt i granskovens birketræer. Mulige årsager til, at Fuglekongen foretrækker nåletræer, er af mere sammensat natur: arvelige egenskaber, kropsbygning, konkurrence med andre arter og næringsudbud. – Hvad synes Fuglekongen i øvrigt om løvtræer i Danmark?

Illustreret med mange sonagrammer gennemgår Fuglekongens sang og øvrige stemmer (23 s.). Her er spændende nyt at hente: om dialekter, pludresang, motivgentagelse og -variation, samt sangelementernes fjern- og nærfunktioner. Hovedmotivet »detitevi« gentages ofte 4-6 gange, hvorefter følger slutmotivet »tityi«. Hovedmotivet har fjernfunktion overfor andre Fuglekongehanner, mens slutmotivet spiller en større rolle ved nærkontakt. Slutmotivet kan også synes af hunnen, når den ophidses, f.eks. når hannen i rugetiden pludselig ankommer til reden. Hannens sang tjener både til territoriehævdelse og til at lokke en hun til området. Slutmotivet varieres fra sang til sang hos den enkelte han. Et individ viste sig at synge 33 forskellige slutmotiver!

Med et omfattende teknisk udstyr har Haftorn studeret Fuglekongens forplantning meget grundigt. Afsnittet er spækket med fine farvefotos af familielivet, og dertil en mængde viden fremlagt både som detaljerede dag-til-dag studier og bredere analyser. Således drøftes bl.a. Fuglekongens ynglestrategi: på flere punkter ligner Fuglekongen mejserne – store kuld med langsom væksthastighed (ca 20 dage i reden). Hos mejserne og hos Rødtoppet Fuglekonge fodres hunnen af hannen i den energikrævende æglægnings- og rugetid, så hvorfor ikke også hos Fuglekongen? Og hvorfor overlapper 1. og 2. kuld hinanden tidsmæssigt, med et stærkt forøget energiforbrug som resultat? Sidstnævnte besvares med, at to overlappende

kuld giver flest unger totalt, idet fødeudbudet er størst i en begrænset periode. Rede to, der bygges på samme revir som rede et, kan påbegyndes så tidligt som 33 døgn, før der lægges æg i den!

Bogen være anbefalet enhver som holder af fugle, fagfolk så vel som begyndere. Med Fuglekongen som »hovedperson« er den samtidig en god indføring i fuglenes økologi.

Jon Bjørn Andersen

The Skuas

Robert W. Furness. 363 sider, 30 s/h fotografier, 100 figurer, 65 tabeller, talrige vignetter af John Busby, indb. T. & A. D. Poyser, Calton, 1987. Pris kr. 245 i DOF-Salg.

Ifølge Devillers' opfattelse (som følges i denne bog) omfatter kjovefamilien 6 arter: 3 store kjover på den sydlige halvkugle, den ene med en underart i Nordatlanten, og 3 små arter hovedsageligt i Arktis, men også (Alm. Kjove) med bestande i den nordligttempererede zone. De arktiske arter/bestande er knyttet til tundraen i yngletiden, de øvrige er – ligesom alle arterne uden for yngletiden – kyst- og havfugle.

Også blandt hjemlige ornitologer er kjoverne en populær gruppe. Den radikalt forskellige levevis i og uden for yngletiden er økologisk interessant; og synet af trækkende og rastende kjovers forfølgelse af terner og måger for at stjæle deres bytte er altid en oplevelse. Det er ikke mindst denne »kleptoparasitisme«, man i

almindelighed forbinder med kjoverne, og adfærden har da også fået et særskilt kapitel i Furness' bog; ikke desto mindre synes den at være af sekundær betydning i de fleste arters/bestandes fødeøkologi.

Forfatteren har gennem mange års feltarbejde et intimt kendskab til Shetlands Storkjove og Alm. Kjover, og til den Storkjove-form, der findes på Goughøen i Sydatlanten. Det er således meget forståeligt, at disse bestande får en særligt indgående behandling. De øvrige er dog langt fra forsømt: referencelistens 400 titler omfatter næsten al relevant kjovelitteratur, når bortses fra feltbestemmelse.

På s. 207 fandt jeg et af mine egne fotos, forsynet med en andens navn og en forvrøvlet tekst (sagens rette sammenhæng fremgår af billedteksten s. 131, DOFT 76 (1982)). Den slags skal jo ikke stemme en anmelder blidere, men faktisk er det ikke kendetegnende for bogen. Fejl og mangler forekommer, men de er sjældent af større betydning.

Praktisk taget alle sider af kjovernes biologi behandles, noget af det lovlig kort, andet meget grundigt, og altid veloplagt. Nogle områder rummer mange faldgruber, men forf. manøvrerer med mere end almindelig behændighed mellem dem. Blandt meget andet erfarer vi, at det sidste ord om kjovernes farvefaser næppe er sagt endnu. Og at Storkjoven måske er indvandret til Nordatlanten så sent som i historisk tid. Samt at et (nødvendigvis kort) kapitel om så fortærsket et emne som miljøgifte kan gøres spændende og »anderledes«.

Når det oven i alle disse roser tilføjes, at bogens layout er smukt og John Busby's vignetter en nydelse, vil man forstå, at Poyser har gjort det igen! Kjovefan eller ej, vil man liste lidt kvalitet ind på reolen, er her en oplagt mulighed.

Kaj Kampp

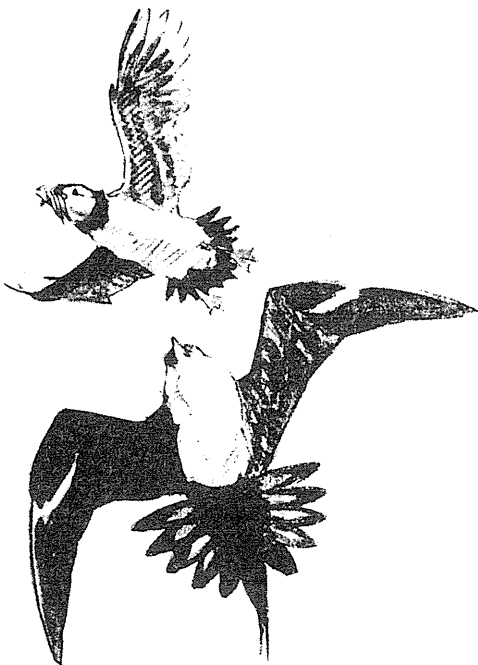
Fugle på Sjælland 1986

Jesper Madsen (red.). 154 sider, tabeller, udbredelseskort og vignetter, hft. Dansk Ornitologisk Forening 1987. Pris kr. 70 i DOF-Salg.

»Fugle på Sjælland« redaktionen har udgivet sin anden rapport. Den indledes med tre sider redaktionelle noter, så følger tre sider vejrberetning måned for måned og derpå kommer hoveddelen med alle artsomtalerne. Bogen afsluttes med tre sider oplysninger for indsendere til 1987 rapporten.

Over 200 observatører har bidraget med materiale, og redaktionen må have lagt et kolossalt arbejde i at bearbejde al den information.

Jeg synes bogen fremstår langt mere homogent end sidste års rapport, som blev anmeldt i DOFT 81: 186-187, 1987. Det hænger sammen med, at alle artsomtalerne er bygget op på samme måde, hvor hver årstids forekomster omtales for sig. Det virker enkelt og klart, og generelt er der megen information i hver artsomtale. En række arter var udvalgt til specielt fyldestgørende omtale, og det giver spændende resultater, som f.eks. Sjaggerens yngleudbredelse.

Det er selvfølgelig ikke en bog, man læser fra ende til anden. Men skal man have oplysninger om sjællandske fugles forekomst, er bogen helt nødvendig, og for en ex-sjællænder som anmelderen giver den en god fornemmelse af, hvad der er sket på de tidligere så ofte besøgte lokaliteter.

David Boertmann

The Value of Birds

A. W. Diamond & F. L. Filion (red.). Based on the Proceedings of a Symposium and Workshop held at the XIX World Conference of ICBP, June 1986. 267 sider incl. kort og tabeller. ICBP Technical Publications No. 6. Kan købes hos ICBP, 219c Huntingdon Road, Cambridge CB3 0DL, England for £ 18,50 incl. forsendelse.

Under den lidt mærkelige titel skjuler sig en samling artikler, der blev præsenteret ved et symposium i forbindelse med den sidste ICBP konference i Canada i 1986. Bogen falder i to dele, hvoraf den første (ca 100 sider) har overskriften »Birds as Socio-Economic Resources«. Bidragene her (12 ialt) behandler forskellige aspekter af fugles økonomiske og kulturelle betydning under titler som »The Economic Significance of Birds in Jamaica« og »The Cultural and Economic Importance of Birds among the Boran People of Northern Kenya«.

Under overskriften »Birds as Bio-Indicators of Environmental Conditions« finder man i bogens anden del en række spændende artikler, der i emneområder deler sig i tre grupper: Fire artikler beskriver, hvorledes den tiltagende forurening af miljøet har fået eller forventes at få betydning for især fuglene i skove og ved ferske vande. Bl.a. har man i Wales undersøgt, om ynglesuccessen hos Vandstær og Bjergvipstjert kan anvendes som et mål for forureningen af de vandløb, de yngler ved. Det viser sig, at ihvertfald Vandstæren ser ud til at kunne anvendes i den forbindelse. Denne arts bestandstæthed og parrenes ynglesucces følger nøje vandløbenes surhed, hvilket hænger sammen med, at Vandstæren i yngletiden lever af nogle få vandinsektgrupper (larver af døgnfluer og vårfluer), der er meget følsomme over for ændringer i vandløbenes surhed.

En anden artikelgruppe beskæftiger sig med pesticiders indvirkning på fugle under titler som »Birds as Indicators of the Intensity of Use of Agricultural Pesticides in the UK« og »Pesticides and Waterfowl on the Canadian Prairies: A pressing Need for Research and Monitoring«.

Den sidste gruppe artikler beskriver, hvorledes fugle formodentlig er gode indikatorer for havmiljøets sundhedstilstand. Her findes bl.a. glimrende oversigtsartikler med titler som »Seabirds as Monitors of the Marine Environment« og »Seabirds as Indicators of Marine Pollution«.

Alt i alt synes jeg, det er en meget spændende artikelsamling, selv om jeg nok vil tro, at kun den sidste del af bogen har en bredere interesse. Løvrigt skal det

bemærkes, at de fleste artikler er ledsaget af meget omfattende referencelister, hvor masser af yderligere indgange kan findes til de omtalte emneområder.

Flemming Pagh Jensen

First Conference on birds wintering in the Mediterranean Region

Almo Farina (red.). Proceedings of an International Conference held at Aulla, Italy, February 23-25, 1984. 395 sider, tabeller og figurer, hft. Suppl. Ricerche di Biologia della Selvaggina, vol. X, 1986. Pris ikke oplyst.

Sædvanligvis er det ikke symposierapporter, man i farten griber som godnatlæsning. Heller ikke så med denne bog. En tyk sag i blødt, bleggult omslag med små, kedelige typer uden så meget som et bogstav på ryggen.

Tager man brillerne på og finder titlen, stiger interessen mærkbart. Indlæg fra den første konference over trækfuglenes ophold og økologi i vinterhalvåret i det kolossalt betydningsfulde Middelhavsområde. Det må være noget. Og det er det, i høj grad.

Sidder man i det kolde nord og grubler over forklaringer til ynglefugletællingernes tørre resultater og opfatter alt syd for Kruså som ét stort sort hul, som alle trækfuglene forsvinder ned i om efteråret, og på forunderlig vis kommer op fra i april, kaster denne omfattende symposierapport et tiltrængt klart lys over en lang række dunkle forhold.

I hvilke habitater overvintrer vores trækfugle? Med hvilke bestandstætheder? Hvilke lokale konkurrenter eller andre trækfugle lever i samme habitat? Hvor lang tid bliver et individ på samme plet? Hvor store fedtreserver opbygges til trækket mod nord? Spørgsmål af denne karakter og flere endnu besvares for en lang række arter. En del af de gæstetier, der har været lagt til grund for forklaringer til bestandssvingninger, vi registrerer herhjemme, kan nu erstattes af fakta.

Symposiet fandt sted i Italien i 1984. Blandt delta-gerlistens lange række af navne finder man langt overvejende italienere og spaniere; dertil en stribe østeuropæere, en englænder, en hollænder, 10 svenskere og... ingen danskere. Lidt skuffende at konstatere den ringe interesse fra de lande, som har leveret en central del af studiematerialet, trækfuglene. Til gengæld kan man så glædes over, og overraskes af, den store opmærksomhed og de mange undersøgelser, der fra spansk og italiensk side er blevet »vore« trækfugle til del. Indlæggene er i sagens natur af vekslende kvalitet, spændende fra tørre lister over alle overvintrende fuglearter (Bulgarien) til detaljerede studier over habitatvalg og interspecifik konkurrence. For populationsøkologer er bogen af central betydning. For fuglekiggere med særlig interesse for Middelhavslandene giver bogen en, måske lidt svær tilgængelig, oversigt over forekomsten af overvintrende fugle.

Steffen Brøgger-Jensen

Vogelfotografie

Fritz Pölking. Ein Führer zur kreativen Praxis. 216 sider, 265 farve- og 261 s/h-fotos, indb. Kilda-Verlag, Greven, 1987. Pris DM 78.

Naturfotografen og forfatteren Fritz Pölking, der gennem årene har opnået fornemme placeringer i alverdens fotokonkurrencer, og desuden er redaktør og udgiver af den internationale årbog »Naturfotografie« samt flere naturfoto-tidsskrifter, er nu kommet med en »lærebog« i fuglefotografering.

»Vogelfotografie« er inddelt i 8 sektioner med 53 underafsnit, der udgør intet mindre end en komplet guide i fuglefotografens verden.

Pölking indleder med filosofiske betragtninger over hvilke bevæggrunde, der fører til ønsket om at forevige fuglelivet, og hvilke personlige egenskaber, der kræves af en god fuglefotograf. En oversigt over 21 internationalt kendte naturfotografforeninger henleder tanken på, hvornår Danmark får en lignende forening.

I udstyrsektionen gives klar besked om markedets up-to-date tilbud, og Pölking viger ikke tilbage for velanbragt kritik af kendte kameramærker. Endvidere er her tips at hente angående hvilke overvejelser, fotografen bør gøre sig i forbindelse med valg af negativformat.

I »Vogelfotografie« understreges mottoet: »Jo mindre medbragt udstyr, des bedre koncentration om motivet«. For at nå frem til det nødvendige udstyr orienteres om fordele og ulemper ved zoom/fast brændvidde, spejltele, supertele og telekonverter. Endvidere informeres om stativtyper, blitz, fjernudløsning, motor og filtre.

Under omtale af hjælpemidler gives praktiske anvisninger på opbygning af fotostakjul. Det er en fornøjelse at studere bogens instruktive billeder af fotografers arbejdsvilkår i felten. I afsnittet om fordele og ulemper ved langsom/hurtig film og original/diasduplikat er de ledsagende billedeksempler gengivet i et format, så forskel i skarphed, tegning og farvebalance tydeligt ses. »Vogelfotografie« behandler også emner som: Hvordan lykkes fotografering fra bil? Har rede-fotos i det hele taget nogen værdi? Og i hvilke tilfælde kan de forsvares? Eller: Hvordan undgås ødelagte film i lufthavnens røntgenkontrol?

Pölking appellerer til fotografens selvstændige initiativ ved f.eks. at foreslå en systematisk fotoregistrering af værdifulde, truede biotoper. Ud fra mottoet: »Et billede overbeviser mere end tusind ord«.

I 8 år fulgte fotografen Isfluglenes færd gennem søgeren. På 18 sider præsenteres en perler af serieoptagelser. En glimrende adfærdsdokumentation, og læseren delagtiggøres i arbejdet fra idé til resultat. I forbindelse med præsentationen af Pölking's verdensberømte optagelse af Isfluglen, der lige har sluppet det våde element med fisk i næbbet mod sort baggrund, vises en stribe af de fejlslagne skud, der måtte til, inden drømmebilledet var en realitet.

Som eksempel på værdien af regelmæssige besøg på samme lokalitet, går turen til Galapagosøerne, hvortil forfatteren har foretaget 20 fotoekspeditioner. Har

man én gang set Pölking's mesterskud af en Galapagos-musvåge foreviget lige inden den lander på skjoldet af Elefantskildpadden, vil dette syn for altid stå prentet i hukommelsen. Intet under, at det har været publiceret de første 400 gange!

I bogens sidste sektioner gives tips om arkivering, præsentation, billedsalg og fotokonkurrencer.

Bogens illustrationer, der præsenteres i kvalitetstryk og godt layout, er velvalgte. Men hvad kan forventes andet af en fotograf, der hårdhændet kasserer 90-95% af sine optagelser, og påstår, at han kun opnår et pletskud hvert 3. eller 4. år?

Pölking har hentet de fleste illustrationer fra eget arkiv, men også navne som Hannu Hautala og Hansgeorg Arndt figurerer.

Pölking øser gavmildt af sine dyrekøbte erfaringer opnået gennem 35 års virke som fuglefotograf. Fra første til sidste side holdes man i ånde af den underholdende tekst. Efter at have læst »Vogelfotografie« forstår man, hvorfor Fritz Pölking er blevet naturfotograf i verdensklasse! »Vogelfotografie« lever i sandhed op til sin undertitel og kan varmt anbefales til såvel begynderen som den erfarne fotograf.

Lone Eg Nissen

The conservation of International Flyway populations of waders

N. C. Davidson & M. W. Pienkowski (red.). Wader Study Group Bull. 49, suppl./IWRB Special Publ. 7, 151 sider, 1987. Pris kr. 72 i DOF-salg. Beskyttelse af de trækkende bestande af vadefugle kræver internationalt samarbejde. I den anledning afholdt Wader Study Group – en uafhængig international gruppe af vadefugleforskere og -venner – et seminar 1986 i England med indlæg fra professionelle og amatører fra 20 lande.

Meddelelserne fra seminaret fordeler sig på fire resuméer af flyways (trækruter) (66 sider), 6 artikler og en bibliografi med nyheder om fordeling og trækforhold (23 sider) og 12 artikler om beskyttelse af vadefugle og deres levesteder (54 sider). Bogen slutter med et forslag til en strategi for fremtidigt arbejde.

Resuméerne, som alle er glimrende, dækker henholdsvis trækruten mellem Nord- og Sydamerika, trækruten mellem Østasien og Australien og ruten mellem Vestasien og Østafrika. Sidstnævnte er den dårligst kendte. Omkring den Hvide Nil i Sudan og omkring Persergolfen findes to af de vigtigste overvintringsområder: På en lokalitet i Golfen kunne der ses 4000 Kærløbere (!) i efteråret 1986, mens der andre steder uhyre sjældent ses mere end 100. I Sudan skønnes ca 3 mill. vadefugle at overvintrere, heraf 1,5 mill. Dobbeltbekkasiner og 0,3-1 mill. Brushøns.

Artiklerne med nyt indeholder de første systematiske tællinger fra Sierra Leone i Vestafrika, hvor der overvintrer 130.000-200.000 palæarktiske vadefugle, primært på fire kystlokaliteter. De almindeligste arter er Krumnæbbet Ryle, Rødben og Stor Præstekrave. Især er der grund til at glæde sig over, at vadefugle

ikke efterstræbes af lokalbefolkningen. Fuglene er derfor ikke sky og har en flugtafstand på blot 20-40 meter. F.eks. i det danske Vadehav flygter fuglene ofte på afstande, der er 5-10 gange større.

Rapportens sidste del domineres af en uhyggelig liste over trusler mod vadefugle og deres levesteder. I listen fremhæves Danmark og fire lande ved Middelhavet for et »ekstremt højt jagttryk« på vadefugle. Et meget vigtigt afsnit indeholder de (mig bekendt) første publicerede oplysninger (om Strandskader), der indikerer, at delvis ødelæggelse af et fourageringsområde medfører væggtab og forøget dødelighed af fuglene. De kan altså *ikke* bare flytte et andet sted hen, som det undertiden påstås.

Af denne rapport væld af informationer kan enhver fuglekigger lære mere – samtidig med at man støtter både DOF-salg og IWRBs vigtige fuglebeskyttelsesarbejde.

Arne Kiis

Die Vogelwelt Thüringens

D. v. Knorre, G. Grün, R. Günter & K. Schmidt. 339 sider, 24 diagrammer, 8 tabeller, 23 udbredelseskort, 4 kort og 53 fotos, indb. Gustav Fischer Verlag 1986. Pris DM 48.

Avifauna Bavariae

Walter Wüst (red.). Die Vogelwelt Bayerns im Wandel der Zeit. Bind 1, 733 sider (2. udg.) og bind 2, 715 sider, mange udbredelseskort, tabeller, fotoplancher og s/h fotos, indb. Ornithologische Gesellschaft Bayern 1982 og 1986. Pris DM 59 og DM 69.

Begge de her anmeldte værker er klassiske eksempler på avifaunistiske bøger: En indledende, ret kortfattet rammebeskrivelse, der bl.a. fortæller ornitologiens historie indenfor området, fordelingen af naturtyper m.v. og derefter en lang systematisk og detaljerig arts-gennemgang. Der er da heller ikke nogen tvivl om, at kvaliteten ved disse lokalfaunaer er den koncentreret af ofte meget omfattende datamængder, der kan præ-senteres for hver enkelt art. Tværgående synteser og økologiske betragtninger bladrer man som regel for-gæves efter.

Die Vogelwelt Thüringens er det tredje bind i den planlagte 5 binds serie om fuglelivet i Østtyskland (bind 2 blev anmeldt i DOFT 77: 79, 1983 og bind 1 (anmeldt i DOFT 72: 156, 1978) er netop udsendt i ny revideret udgave). Thüringen er den sydvestlige del af landet – et kuperet og skovrigt landskab med f.eks. 355-415 par ynglende Røde Glenter. Som de to foregående bind er der tale om en velproduceret og klart disponeret udgivelse. En tabel over samtlige arter med angivelse af bestandsniveau for alle ynglefugle (1978-81) og med angivelse af typer af forekomst er en god og hurtig introduktion til artsgennemgangen.

Krydser vi over grænsen til den vesttyske delstat Bayern er det i stedet mammutværket *Avifauna Bavariae*, der er aktuelt. Detaljerigdommen er stor, og bogen er uhyre ordrig, som en vanlig unode ved rendyrket tysk grundighed. Endeløse opremninger med omhyggelig angivelse af originalkilde til hver observation. F.eks. bruges fire tryksider til at opremse yngleoptællinger af Toppet Lappedykker for at nå frem til en kortfattet og ikke særlig præcis vurdering af bestandsstørrelsen. Det omfattende materiale benyttes derimod ikke til at beskrive ændringer i bestanden. Der savnes altså i høj grad en syntese. Alt synes medtaget, og der gøres tilsyneladende ikke store anstrengelser for at sortere kritisk i materialet. På knapt 1500 sider er det klart, at der bliver fortalt et og andet, men det kræver tålmodighed at finde frem til, hvad man søger. *Avifauna Bavariae* er nærmest et arkiv, hvor alt skal kunne slås op. Litteraturlisten mangler derimod. Den er i stedet samlet i en selvstændig udgivelse, der ikke er fulgt med anmeldereksemplaret til DOF.

Men ingen tvivl – for den der søger oplysninger om mellemeuropæiske fugle, vil begge værker være standard for hver sit område i årene fremover.

Uffe Gjol Sørensen

Eilat

Hadoram Shirihai, Merav Gellert, Bill Clark & Edna Gorney. An international highway for migrating birds. 80 sider incl. over 40 sider tabeller, oversigtskort, mange s/h fotos og 16 sider farveplancher. International Birdwatching Center Eilat 1987. Pris \$ 10.

Bogens første afsnit af Bill Clark og Edna Gorney omhandler ringmærkning af rovfugle i Eilat 1984-86. Over 2000 rovfugle blev ringmærket i denne periode, og alligevel ofres der kun 2 tekstsider på dette projekt, dog med en del henvisninger til fremtidige publikationer i bl.a. British Birds. Jeg venter spændt. Ligeledes fylder teksten i bogens 2. afsnit, om småfugleringmærkning, også kun 2 sider. Her suppleres der dog med 10 sider tabeller over samtlige ringmærkede arter, hvilket hjælper gevaldigt på overblikket.

Resten af bogen – det væsentligste afsnit – udgøres af en særdeles grundig gennemgang af rovfugletrækket ved Eilat, såvel forår som efterår, med sammenlignende data fra andre mellemøstlande. Separate afsnit i bogen behandler hver træksæson og hver enkelt af de 40 rovfuglearter, der i årenes løb er registreret her. Næsten 30 tabeller og 16 oversigtskort gør det overkommeligt at studere arternes trækbevægelser i forhold til andre arter, årstid, klokkeslet, vejr- og vindforhold, samt trækruter i både nord- og sydgående retning.

Hele anretningen krydres med 16 sider farvefotos af høj kvalitet.

Alt i alt en absolut anbefalelsesværdig bog, der bør befinde sig i/på enhver Israel-farers rygsæk/boghyld.

Henrik Kisbye

Mediterranean Marine Avifauna

MEDMARAVIS & Xaver Monbailliu (red.). Population Studies and Conservation. 535 sider, enkelte fotos, adskillige figurer og tabeller, indb. NATO ASI Series G: Ecological Sciences, Vol. 12, Springer-Verlag, Berlin, 1986. Pris DM 248.

Forkortelsen Medmaravis står for Mediterranean Marine Avifauna, en videnskabelig organisation, der arbejder med forskning i og beskyttelse af Middelhavets fugle. Denne bog rummer 35 indlæg fra den første konference om havfugle, skarver og mågefugle i Middelhavsområdet, som blev afholdt på Sardinien i marts 1986.

Alle større havfuglekolonier i den vestlige del af Middelhavet omtales i artikler, bortset fra Algeriet. Fra det øvrige Middelhav er der især data fra Malta og Grækenland og ikke mindre end tre indlæg fra Ægypten.

Artiklerne spænder fra undersøgelser af iland-drevne fugle i Portugal og en oversigt over havfuglenes forekomst ved Gibraltar til optællinger af overvintrende fugle i de spanske deltaer og ynglefugle i Camargue, på de græske øer og i Ebro-deltaet.

I en artikel omtales overvintringsforholdene for vore skarver i flokke på op til 12.000 eks. på nogle få store overnatningspladser i Tunis og Sydfrankrig. Den danske farveringmærkning giver mange resultater. F.eks. ser det ud til, at skarverne ikke blot vælger samme overvintringslokalitet år efter år, men også nøjagtig samme rastlokaliteter under trækket.

En beskyttelsesplan er udarbejdet for ti ubeskyttede havfuglelokaliteter i området, Alghero-deklARATIONEN. Og der er rigeligt med problemer at tage fat på. For eksempel yngler ikke mindre end 70% af verdensbestanden af Audouinsmåge på blot to spanske lokaliteter, nemlig Ebro-deltaet og Chafarinas-øerne. Lokaliteterne trues af forstyrrende turister og den massive fremgang i bestanden af Sølvmåge (*Larus a. cachinnans*), som lever godt af affald fra lossepladser. I Po-deltaet i Italien yngler en trediedel af Dværgerterne i Vestpalæarktis. Selv de mest af sidesliggende strande i dette delta trues i øjeblikket af forstyrrelser fra turister.

Bogen kan anbefales til folk med interesse for havfugle og fuglebeskyttelse i Middelhavsregionen. For den dybere interesserede rejsende feltornitolog kan der også hentes mange værdifulde oplysninger i bogen – men misbrug den ikke til at forstyrre fuglene endnu mere!

Finn Danielsen, Jan Durinck og Henrik Skov

The Endemic Birds of Madagascar

T. J. Dee. 179 sider, mange udbredelseskort, hft. International Council for Bird Preservation 1986. Pris £ 10.

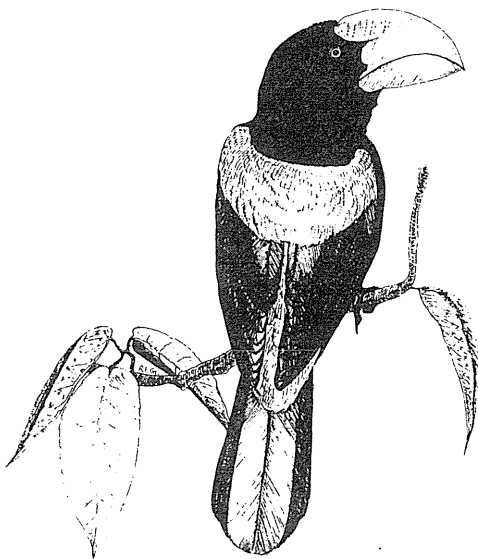
Bogen er et forsøg på at præsentere alle tilgængelige informationer om status, udbredelse og habitater for Madagascars endemiske arter (arter som kun findes

på denne ø). 106 af de 197 arter, der yngler på Madagascars, er endemiske, og næsten halvdelen menes at være truede. Forfatteren kalder bogen for en appel om yderligere oplysninger og beder om, at alle informationer om øens endemiske arter videregives til ICBP.

Hovedparten af bogen er en artsgennemgang, hvor flest mulige data præsenteres på den mindst mulige plads. Før artsgennemgangen findes en fyldig introduktion. Desuden gives en kort gennemgang af vigtige regnskovsråder og en række udbredelseskort, hvor alle kendte lokaliteter for 77 af arterne er indtegnet.

Bogen vil nok få sin største betydning ved at flere nu vil blive opmærksomme på dette mini-kontinents enestående og stærkt truede fuglefauna. Man kan så håbe, at der også en dag udgives en felthåndbog med Madagascars fugle.

Michael Køie Poulsen

The Birds of Burma

B. E. Smythies. 3. udgave, 432 sider, 32 farveplancher, 18 vignetter, 15 s/h landskabsfotos, indb. Nimrod Press 1986. Pris £ 45.

Burmas fugleliv blev i 1940 for første gang beskrevet af englænderen Bertram E. Smythies i dennes store værk »The Birds of Burma«. Forfatteren opholdt sig i det lukkede og ornitologisk set næsten ukendte Burma i årene 1938-48 som formand. Senere opholdt Smythies sig i en årrække (1949-1964) på Borneo, hvor han var æreskurator for fugleskindsamlingen på Sarawak Museum. I denne periode skrev han bl.a. det fremragende, ligeledes meget kendte værk »The Birds of Borneo«.

De fleste eksemplarer af førsteudgaven af »The Birds of Burma« gik tabt under japanernes besættelse af Burma, men næsten alle originalplancherne blev reddet ud af landet. I 1953 blev 2. udgaven trykt, og blev hurtigt en sjælden og eftertragtet bog blandt fuglebogssamlere og ornitologer med interesse for Bagindien. I mange år har det været meget vanskeligt at fremskaffe denne smukke, antikvariske bog.

Først nu foreligger den 3. udgave, som er ændret i format og lay-out. Af hensyn til Hughes' fine farveplancher er bogen trykt i stort format, svarende til planchernes originalformat. Eneste ændringer i øvrigt i forhold til tidligere udgaver er, at man har ændret klassifikationen af fuglene, og nu følger det moderne Wetmore system. 14 nye fuglearter er føjet til, hvilket bringer antallet af fuglearter i Burma op på 967 – i sandhed et artsrigt land!

Bogen indledes med 14 sider om Burmas topografi, klima, fuglefaunaregioner, fugleøkologi og økosystemer. Herefter følger en systematisk artsgennemgang. For hver art omtales forholdsvis kortfattet identifikation, stemme, økologi (habitatvalg, adfærd, fødevalg m.m.), rede og æg, status og udbredelse.

»The Birds of Burma« er en flot bog, men min personlige vurdering er dog, at den i dag må betragtes som mere eller mindre forældet. Teksten er stort set ikke ændret siden 1940. I mellemtiden er kendskabet til Sydøstasiens fugleliv både m.h.t. identifikationsproblemer, forekomst og status, vokset betydeligt. Flere glimrende felthåndbøger er fremkommet i de senere år, og den aktive forening »Oriental Bird Club« er blevet dannet.

Den bedste up to date felthåndbog over Sydøstasiens fugleliv må i dag siges at være King, Woodcock og Dickinson »A field Guide to the Birds of South-East Asia«, fra 1975, som dækker hele Sydøstasien, inklusive Burma.

Genoptrykket af »The Birds of Burma« i et meget stort, uhandy format, har derfor næppe den store interesse for rejsende feltornitologer, men vil sikkert glæde mange samlere, som tidligere forgæves har forsøgt at få fat i dette flotte værk.

Erling Krabbe

Working Bibliography of the Peregrine Falcon

Richard D. Porter, M. Alan Jenkins & Andrea L. Gaski. 185 sider, hft. National Wildlife Federation, Scientific & Technical Series no. 9, 1987. Pris ikke oplyst.

En litteraturoversigt er aldrig egentligt læsestof, således heller ikke denne bibliografi om Vandrefalken. Dog bringes indledningsvist en 16 siders oversigt over artens geografiske variation og raceopdeling gennem tiderne – og dermed berøres også problemet med udskillelsen af Berberfalken som selvstændig art (med andre ord, er Berberfalken et ægte kryds?).

Hovedparten består af 1401 referencer – hver med et ultrakort resumé – af den væsentligste litteratur om Vandrefalken publiceret frem til og med juni 1986. Bo-

gens vigtigste afsnit er tre registre ordnet efter henholdsvis emne, race og geografisk område. Ved stikprøver faldt anmelderen over en ret pudsigt men også alvorlig fejl: Ved computer-sorteringen af materialet er *Greenland* og *Greece* forvekslet, så litteraturen om Grønlands Vandrefalke kun kan søges under Grækenland!

Trods sådanne fejl lærer man hurtigt at manøvrere i bibliografien, og den skal derfor anbefales som et væsentligt værktøj for den alvorligt rovfugleinteresse-rede.

Knud Falk

Studies of Mascarene Island birds

A. W. Diamond (red.). 458 sider, talrige figurer, tabeller og kort, indb. Cambridge University Press 1987. Pris £ 65.

Mascarenerne er en øgruppe i det Indiske Ocean omfattende Mauritius, Réunion og Rodrigues. I bogen præsenteres de videnskabelige resultater fra en ekspedition, der studerede truede fugle på disse øer. 30 endemiske arter er allerede forsvundet herfra, og flere er stærkt truede.

Først i bogen behandles øernes økologiske historie, herunder jagt, introduktioner og habitatødelæggelser samt fredninger. Det fossile materiale gennemgås nøje. Siden følger et kapitel, hvor alle de 17 endemiske arters stemmer behandles, mens hovedparten af bogen bruges til at beskrive fuglenes økologi.

Udover feltarbejdet ligger der omfangsrige litteraturstudier til grund for bogen. Dette antydes af de næsten tusinde referencer!

Det er en noget svært tilgængelig og inhomogen bog med bidrag fra flere forfattere, men den er fyldt med information, og for den, der er interesseret i fuglebeskyttelse, vil der her kunne findes mange forslag til yderligere feltarbejde.

Michael Køie Poulsen

Wisconsin Birds

Stanley A. Temple & John R. Cary. A seasonal and geographical guide. 365 sider, heraf de 264 med kort og figurer. The University of Wisconsin Press, 1987. Pris \$ 9,95.

»Wisconsin birds« er resultatet af en slags atlasprojekt i en af staterne ved de store søer i det nordligste USA. 431 ornitologers ugentlige iagttagelser i løbet af fem år er computerbearbejdet til en række kort og figurer. I bogen gives hver fugleart, der ses i staten, præcis én side med et kort for henholdsvis sommer og vinter, med angivelse af procentdelen af iagttagelser i hvert »amt«, en årstidsfordeling for henholdsvis Nord- og Sydwisconsin samt en angivelse af artens »almindelig-hed«. Sidstnævnte ellers noget kvalitative begreb er her søgt kvantificeret ved at angive, hvor mange procent af deltagerne, der observerede arten i løbet af et kalenderår!

Medmindre man agter sig til Wisconsin, har danskere naturligvis ikke megen interesse i selve bogens indhold; men metoderne for dataindsamlingen og præsentationen kunne måske inspirere »Rapportgruppen«, FUPS-folk og andre?

Knud Falk

Også modtaget:

The Lapwing

Peter Weaver. 24 sider, ill., hft. Shire Natural History, 1987. Pris £ 1,25.

Fin lille monografi om Viben. Smukt ill. i s/h og farve.

Færøerne

Ole Runge. Himmel og hav – fjeld og fugle. 64 sider, over 60 akvareller, indb. Geografforlaget, 1987. Pris kr. 235.

Færøernes natur skildret i en stribe stemningsfulde akvareller med ledsagende tekst.

Grøngødning og efterafgrøder

Jens Holmegård. 224 sider, 32 farveplancher, indb. Skarv's landbrugsserie. Pris kr. 248.

En håndbog for jorddyrkere med bl.a. oplysninger om hvordan planterne påvirker jordstruktur, humus- og næringsindhold, udvaskning og erosion samt tabeller over såtidspunkter, udsædsmængder etc.

Komma's store papegøjebog

Werner Lantermann. 144 sider, 50 farvefotos, 30 tegninger og 35 udbredelseskort, indb. Komma 1987. Pris kr. 138.

Grundet de mindre afsnit om papegøjernes biologi og naturlige udbredelse er dette en bog, der kan bruges af

andre end målgruppen, papegøjeholdere. Hovedparten af bogen beskriver papegøjeopdræt.

Luftledningar och fågeldöd

Bengt-Olov Stolt, Thord Fransson, Susanne Åkesson og Bo Sällström. 69 sider, talrige tabeller og enkelte kort, hft. Naturhistoriska Riksmuseet, Ringmärkningscentralen, Stockholm 1986.

En rapport om fuglekollisioner med luftledninger i Sverige. Arts-, årstids- og geografisk fordeling af fuglenes møder med el-nettet.

Naturschutz im kirchlichen Bereich

125 sider, enkelte fotos, kort og tabeller, hft. Landesamt für Naturschutz und Landschaftspflege Schleswig-Holstein i samarbejde med Beauftragten für Umweltfragen der Nordelbischen Ev.-Luth. Kirche. 1987. Pris ikke oplyst.

En rapport om management af naturområder i tilknytning til kirker m.v. i Nordtyskland. Mest om flora, men også med anvisninger på hjælp til boligløse Alliker og andre fugle, pleje af mindre vandhuller etc.

Fugleliv i moserne

Hans Petersen. En rapport om årets gang i Karlslunde, Karlstrup og Engstrup moser. 63 sider, talrige tegninger og s/h-fotos. Hans Petersen 1985. Pris ikke oplyst.

En god lille guide i studier af lokale områder, og i, hvad man selv kan gøre for at påvirke administrationen af småområdernes fremtid m.v.

Asian Waterfowl 1987

Joost van der Ven (red.). Midwinter bird observations in some Asian countries. 103 sider, talrige tabeller, hft. International Waterfowl and Wetlands Research Bureau 1987. Pris ikke oplyst.

Se beskrivelse under aktuelt.

20th INTERNATIONAL ORNITHOLOGICAL CONGRESS 1990

Second Notice

The 20th International Ornithological Congress will take place in Christchurch, New Zealand, on 2-9 December 1990. The Congress programme will include 6 plenary lectures, 48 symposia, contributed papers (spoken and poster), workshops, discussion groups and films. There will be a mid-Congress excursion day. Longer excursions are planned to interesting ornithological sites in New Zealand before and after the Congress. In late 1990 New Zealand will also host the 20th World Conference of the International Council for Bird Preservation in Hamilton on 21-27 November 1990 and a Pasific Festival of Nature Films in Dunedin on 27 November - 1 December 1990. Photographic and stamp exhibitions will be held in Christchurch in association with the International Ornithological Congress. Requests for the First Circular, which includes information on the above events, should be sent to:

Dr Ben D. Bell, Secretary-General,
20th International Ornithological Congress,
Department of Zoology, Victoria University of Wellington,
Private Bag, Wellington, New Zealand
[Telex NZ30882 VUWLIB; Facsimile NZ (04) 712070]